

STAM

Stadsmuseum Gent

BIJLOKESITE
GODSHUIZENLAAN 2
B-9000 GENT

+32 (0)9 269 87 90
STAM@GENT.BE
WWW.STAMGENT.BE

belichte stad

tentoonstelling
van 9 oktober 2010 tot 1 mei 2011

informatie voor publiek, trade en pers

Campagnebeeld 'In de schaduw van Sint-Baafs 1934, Charles Buyle
© Fotomuseum antwerpen

Tekening 'Onderhandelingen bij maneschijn' 27 mei 1806, uit:
'Het getekende dagboek van Christiaan Andriessen'
1805-1808 © Stadsarchief Amsterdam

1. de tentoonstelling
2. technische fiche
3. informatie publiek
4. informatie pers en trade
5. de mooiste beelden

Schilderij 'De verdeelsters' 1895, Jules De Bleye © Amsab - ISG

1. de tentoonstelling

Waar het Stadsmuseum van Gent in zijn vaste tentoonstelling zal tonen wat Gent tot Gent maakt, zal het in zijn tijdelijke tentoonstellingen tonen wat een stad tot stad maakt. Omdat Gent iets hééft met licht (bekroond lichtplan, lichtfestival 2011), kiest het STAM om bij de opening de stad niet alleen figuurlijk maar ook letterlijk 'in het licht' te zetten.

Pandgang van de 14de-eeuwse Bijlokeabdij © Phile Deprez

Het STAM is gehuisvest op de Bijlokesite, een groene oase vlakbij het centrum en een prachtige cultuurhaven aan de oevers van de Leie. De tijdelijke tentoonstelling "Belichte stad" zal te bewonderen zijn in het 17de-eeuwse kloostergebouw, dat één geheel vormt met de 14de-eeuwse Bijlokeabdij en naadloos aansluit bij de 21ste-eeuwse nieuwbouw van het STAM. Het kloostergebouw laat de bezoeker niet onberoerd: het licht speelt door kloosterramen op muren en pandgangen en 's avonds wordt de hele Bijlokeabdij uitgelicht door het Gentse lichtplan.

Werffoto winter 2010 © Bart Rondas

belichte stad

9 oktober 2010 – 1 mei 2011

In de schaduw van Sint-Baafs, 1934,
Charles Buyle © Fotomuseum Antwerpen

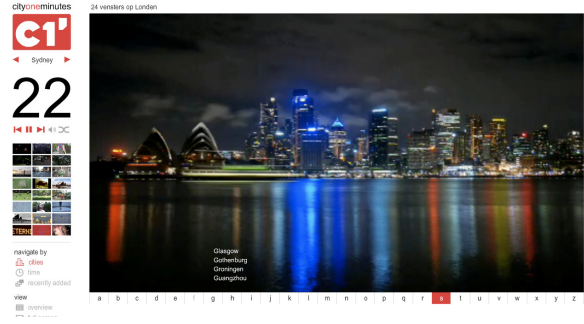
Volksdrukkerij Het Licht (voorgevel) 1931, Edgar Barbaix
© Het Huis van Alijn

Een stad is een permanente licht- en donkershow: pleinen baden in het zonlicht, huizen en torens werpen hun wisselende schaduwen, stadswoningen zoeken het licht, vrolijk lichtgeschetter verdrijft de nacht, kunstlicht valt ons bioritme aan, donkere stadskantjes keren zich af van felbelichte stedelijke highlights...

Licht en donker bepalen het leven van de stad. Dat is het doorgaans onderbelichte uitgangspunt van de fascinerende tentoonstelling waarmee het nieuwe STAM zijn reeks tijdelijke exposities over stedelijkheid opent: Belichte stad.

licht en leven

Hoe beleeft een blinde de stad? Met die voor ziende mensen intrigerende vraag opent deze STAM-tentoonstelling. We onderzoeken daarin hoe licht en het ontbreken van licht de ontwikkeling van de stad en het stadsleven beïnvloeden. Neem de pre-industriële tijd, toen het levensritme het natuurlijke dag-nachtritme volgde. Was dat wel zo? Hoe bepaalden licht en donker wat mensen deden? Het kunstlicht zorgde in de 19de eeuw voor een ommekeer: nacht werd dag, zeiden mensen toen. Het leven veranderde ingrijpend: het economisch en het werkend leven, maar ook het sociale en zelfs het slapend leven.

www.cityoneminutes.org

De tentoonstelling doet het verhaal aan de hand van documenten en dagboeken, maquettes, schilderijen, foto's en installaties. En ze doet dat op een bijzondere locatie: de oude Bijlokeabdij. We linken Gent ook met de wereld: een video-installatie verbindt de hedendaagse stad een etmaal lang met de wereld dankzij het project 'City One Minutes': één-minuut-films van steden uit diverse tijdzones.

tweelingmaquettes en glasramen

Is er een evolutie naar meer licht in de stedenbouw en in de architectuur van woningen? Heeft het modernisme het 'lichte' wonen uitgevonden? De tentoonstelling belicht enkele goedgekozen plekken en bouwwerken. Tweelingmaquettes gaan met een heuse zonn simulator de lichtinval na op twee momenten in het leven van markante gebouwen.

Glasraam 'Jezus in de hof van olijven' 16de-eeuw © STAM

Schilderij 'De verdelers' 1895, Jules De Bleye © Amsab - ISG

We eindigen in de oude abdijkerk, een uitgelezen plek om na te gaan hoe licht volop symbolisch wordt ingezet: de schitterende collectie glasramen van het STAM fonkelt er, we laten zien hoe licht en propaganda, en geloof en licht naadloos samengaan, hoe lichtrijk een stad feestviert en zichzelf in het zonnetje zet...

*Zie je die lichtjes, zei a tegen b.
 Het is de grote stad. Alles bestaat daar.
 Ik kan daar wonen als ik wil.
 Ja, zei b. Ja. Ik ook, a.
 (Esther Jansma)*

2. technische fiche

titel

Belichte stad

waar

STAM – Stadsmuseum Gent, Bijlokesite, Godshuizenlaan 2, 9000 Gent

wanneer

9 oktober 2010 tot 1 mei 2011

oppervlakte

1000 m²

media

1. schilderijen
2. foto's
3. documenten
4. objecten
5. affiches
6. dagboeken
7. tekeningen, prenten
8. video-installatie City One Minutes
9. 'tweeling' maquettes, bezonningssimulator, 'vinger'camera's
10. artefacten
11. glasramen
12. fragmenten uit literatuur en film
13. soundscape
14. lampen, kaarsen

bruiklenen

belangrijkste bruikleengevers:

1. AMSAB Instituut voor sociale geschiedenis, Gent
2. Bibliotheek Universiteit Gent
3. Stadsarchief Gent

4. Stadsarchief Amsterdam
5. Archief Provinciaal Fotomuseum Antwerpen
6. MSK Gent
7. Koninklijke Bibliotheek van België

de mooiste stukken

zie 5. de mooiste stukken

concept en uitvoering

STAM - Stadsmuseum Gent
Curator/scenograaf Terenja van Dijk

promotie

STAM - Stadsmuseum Gent

3. informatie voor het publiek

(beperkte wijzigingen zijn nog mogelijk)

waar

STAM, Bijlokesite, Godshuizenlaan 2, 9000 Gent

wanneer

- 9 oktober 2010 tot 1 mei 2011
- van 10 tot 18u
- gesloten op maandag
- gesloten op 24, 25, 31 december en 1 januari

te combineren met het lichtfestival

- parcours doorheen de stad met licht, verlichting en lichtkunst
- van 27 tot 30 januari 2011

te combineren met lichtwandelingen in de stad

- unieke verlichting van straten, pleinen en gebouwen - het Gentse lichtplan kreeg in 2004 een internationale bekroning

te combineren met de vaste tentoonstelling van het stam - stadsmuseum gent en bezoek aan de stad

- chronologisch parcours als inleiding op bezoek aan de stad
- zelfde openingsuren als 'Belichte stad'

toegangsprijzen

- normaal tarief:
 - ◆ € 6 voor volwassenen
- korting:
 - ◆ groepen (vanaf 15 personen), senioren 55+ en andere reductiehouders: € 4,50
 - ◆ jongeren -26 jaar: € 1
 - ◆ jongeren -19 jaar: gratis
 - ◆ Gentenaren: genieten altijd reductie en kunnen op zondag (10 tot 13 uur) gratis binnen
- Het ticket geeft ook toegang tot de permanente tentoonstelling van het STAM

faciliteiten

- volledig toegankelijk voor rolstoelgebruikers
- Nederlandse zaalteksten in elke zaal
- café-restaurant
- cultuurtoeristische infobalie

publicatie

- internationale publicatie met essays over de diverse thema's
- redactie Patrick De Rynck
- vormgeving Gert Dooreman
- uitgeverij Lannoo
- voor een breed publiek en rijk voorzien van beelden
- verkrijgbaar in de museumshop tijdens de tentoonstelling en in de boekhandel
- talen: Nederlands, Engelse samenvatting

groepen

- aanbod:
 - ◆ rondleiding in de tentoonstelling met gids
 - ◆ arrangementen met lichtfestival, lichtwandelingen en vaste tentoonstelling STAM
 - ◆ combineer uw STAM-bezoek met een boottochtje
- reserveren verplicht – minimaal 2 weken op voorhand
- museumgidsen
- talen: Nederlands, Frans, Duits, Engels, Spaans (doventolken op aanvraag)
- maximaal 20 personen
- duur: ca. 1,5 uur
- prijzen: rondleiding: € 75

reserveringen en info

- reserveren voor groepen via BOEKjeBEZOEK:
 - ◆ info@boekjebezoek.be
 - ◆ tel. +32 (0)9 269 87 98
 - ◆ fax + 32 (0)9 233 07 09

info

- stam@gent.be
- tel. +32 (0)9 269 87 90
- website: www.stamgent.be

4. informatie voor trade en pers

trade

- toegangsprijs trade: -15%
- contact trade:
 - ◆ Sarah Maréchal
 - ◆ sarah.marechal@gent.be
 - ◆ tel. +32 (0)9 269 87 90
- groepen: zie 3. informatie voor het publiek
- reserveren voor groepen via BOEKjeBEZOEK:
 - ◆ info@boekjebezoek.be
 - ◆ tel. +32 (0)9 269 87 98
 - ◆ fax + 32 (0)9 233 07 09
- info:
 - ◆ stam@gent.be
 - ◆ tel. +32 (0)9 269 87 90

pers

- persmateriaal (tekst en foto's) beschikbaar
- foto's in hoge resolutie zijn beschikbaar via www.stamgent.be/pers
- contact pers:
 - ◆ Frederik Verstraete
 - ◆ frederik.verstraete@gent.be
 - ◆ tel. +32 (0)9 269 87 90

promotie

- promotiemateriaal (affiches en flyers) beschikbaar

afbeeldingen

- afbeeldingen zijn beschikbaar op www.stamgent.be/pers
- de afbeeldingen zijn vrij van rechten
- de afbeeldingen mogen enkel gebruikt worden voor de promotie van de tentoonstelling Belichte stad van 9 oktober 2010 tot 1 mei 2011
- bijschriften:
 - ◆ BS1
 - Campagnebeeld 'In de schaduw van Sint-Baafs', Charles Buyle (1934)
 - Archief Provinciaal Fotomuseum Antwerpen

- credit: Archief Provinciaal Fotomuseum Antwerpen
- ◆ BS2
 - Fragment schilderij 'De verdeelers aan het werk', 1895, Jules De Bleye
 - AMSAB-Instituut voor Sociale Geschiedenis
 - credit: AMSAB-Instituut voor Sociale Geschiedenis
- ◆ BS3
 - Foto Hans Aarsman
 - Collectie STAM, Stadsmuseum Gent
 - credit: STAM, Stadsmuseum Gent
- ◆ BS4
 - Glasraam 'Jezus in de hof van Olijven' 16de-eeuw
 - Collectie STAM, Stadsmuseum Gent
 - credit: STAM, Stadsmuseum Gent
- ◆ BS5
 - Abdijkerk
 - Stam, Stadsmuseum Gent
 - credit: Phile Deprez

5. de mooiste beelden

- deze beelden zijn niet beschikbaar voor verdere verspreiding
- voor beelden in hoge resolutie zie 4. informatie voor trade en pers

5.1 licht en levensritme

Het ritme van dag en nacht bepaalt het leven van mensen. De tentoonstelling toont hoe het ritme van dag en nacht in de loop der eeuwen is veranderd met als keerpunt de uitvinding en introductie van het kunstlicht. Het gaat om de ervaring en toepassing van zon- en daglicht in het dagelijkse leven. Van de geschiedenis van de bleekvelden aan de rand van de stad tot nauwe, donkere stegen in haar centrum, van parasol tot zonnebril. De lengte van de werkdag werd in de pre-industriële maatschappij onverbiddelijk bepaald door de zonnestand. De ontwikkeling van kunstlicht zorgde voor een totale ommekeer. Het is een uitvinding die heeft gemaakt dat we de avond, de nacht en het donker steeds meer hebben veroverd.

Bleekveld op schilderij van Joos de Momper en Jan Brueghel II. De geschiedenis van de bleekvelden aan de rand van de stad vertelt ons over de ervaring en toepassing van zon- en daglicht in het dagelijkse leven.

Nepera Factory van Baekeland 1899, Fonds Vliegende bladen, Universiteitsbibliotheek Gent

Gravure, stadsvieringen bij de Blijde intrede Keizer Karel van Oostenrijk in 1717, SAG

Foto Hans Aarsman, Collectie STAM, Stadsmuseum

In de 18de eeuw droegen vrouwen een masker ter bescherming tegen de zon om een blank gelaat te behouden.
Collectie STAM, Stadsmuseum Gent

Gravure W. Hollar, 1643,
Koninklijke Bibliotheek
van België

Foto Rudy Châtelet

dagboeken

Dagboeken uit verschillende periodes verbeelden 24 uur uit het leven van mensen uit verschillende periodes.

23 februari 1807
Bewaar een vuur en kaarsje wel.

'De onderhandelingen in de maneschijn'
tekening, 27 mei 1806, uit: 'Het getekend
dagboek van Christiaan Andriessen' 1805-1808
© Stadsarchief Amsterdam.

De tekeningen geven informatie over de kwaliteit van het leven in relatie tot licht.

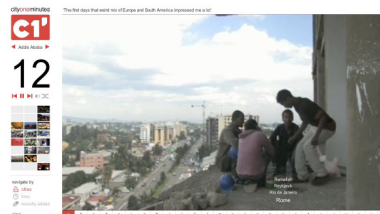
Frans Masereel, Mon livre d'heures, 1919, MSK Gent

Fotografisch dagboek van de Gentse "facteur charmeur" Rudy Châtelet

city one minutes

Een videoinstallatie verbeeldt de verbondenheid tussen verschillende plekken op de wereld gedurende een etmaal. Twintig monitoren, twintig ontmoetingsplaatsen op de wereld laten zien hoe het ritme van dag en nacht op een en hetzelfde moment per plek verschilt en ook op zich, per plek, verschillend verloopt.

www.cityoneminutes.org

Videoinstallatie met één-minuut-films van twintig wereldsteden uit diverse tijdzones (persoonlijke artistieke impressies van de stad bestaande uit 24 portretten van één minuut, die telkens één uur van de dag verbeelden)

5.2 licht en architectuur

Licht is een belangrijk aspect in stedenbouw en architectuur. Meer nog: licht overheerst de moderne stad en haar gebouwen. In de loop der eeuwen drong het daglicht binnen in bouwwerken: door de ontwikkeling van nieuwe technieken, materialen en bouwmethodes konden vensters steeds groter worden. Muren met open gaten evolueerden naar gevels die bestaan uit één groot glasvlak. Kamers waren aanvankelijk donkere binnenruimtes en veranderen in hedendaagse, met licht overgoten interieurs.

Doorbraken in en saneringen van het stadsweefsel brengen overdag meer licht in de stedelijke ruimtes.

tweelingmaquettes en zonnesimulator

We tonen stadsfragmenten, huizen en gebouwen waar in de loop der tijd een grondige transformatie heeft plaatsgevonden waarbij de lichtinval (dag) en verlichting (nacht) ingrijpend veranderde. Van één en dezelfde plek worden twee maquettes gemaakt voor de twee verschillende periodes: voor en na de transformatie. Een bezonningssimulator belicht de maquettes.

Naast installaties tonen tot de verbeelding sprekende afbeeldingen licht en schaduw op plaatsen en gebouwen door de eeuwen heen.

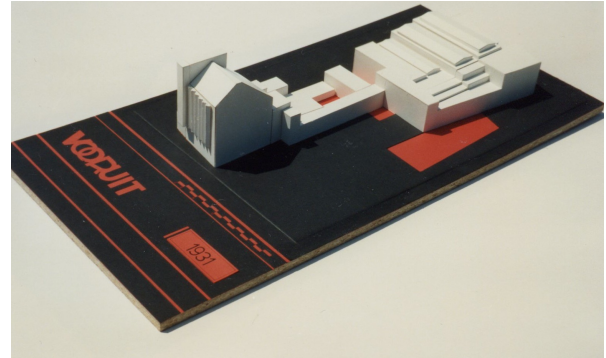
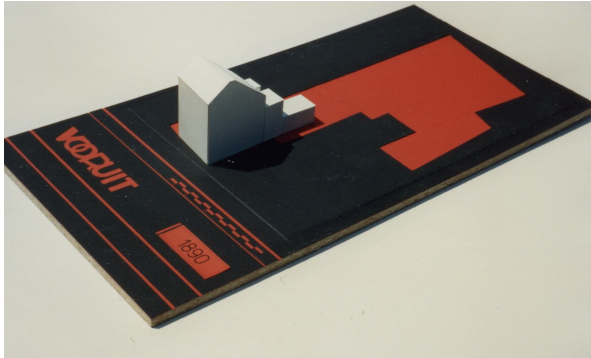
In de schaduw van Sint-Baafs, 1934,
Charles Buyle © Fotomuseum Antwerpen

Volksdrukkerij Het Licht – Vooruit (voorgevel) 1931,
Edgar Barbaix © Het Huis van Alijn

tweelingmaquettes

In één ruimte staan vijf tweelingmaquettes waar je rond kan lopen. Een bezonningssimulator belicht de maquettes en doorloopt een etmaal in 20 minuten. Zo kan je observeren hoe licht op verschillende momenten van de dag evolueert, belicht en schaduwen werpt. Bijvoorbeeld bij de Groenebriel toont de ene maquette de situatie van voor de jaren '50 toen dit nog een buurt met beluiken was. De andere maquette toont de situatie vandaag met appartementsgebouwen op pylonen in een groene omgeving. Daar waar het relevant is, zoals bij de Drukkerij Het Licht, gaan na zonsondergang de lichten aan.

Drukkerij Het Licht - Vooruit

De verbouwing en uitbreiding van een 19de-eeuwse burgerwoning naar een modernistische drukkerij (ontwerp arch. Brunfaut). Overdag zijn de werkateliers met licht overgoten en 's avonds fungeert een gevel als een lichtbaken.

1890, zicht gevel voor verbouwing drukkerij

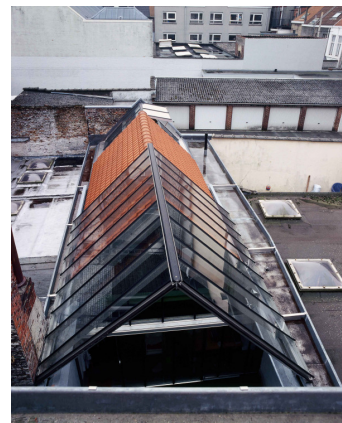
1950, voorgevel drukkerij
© Amsab ISG

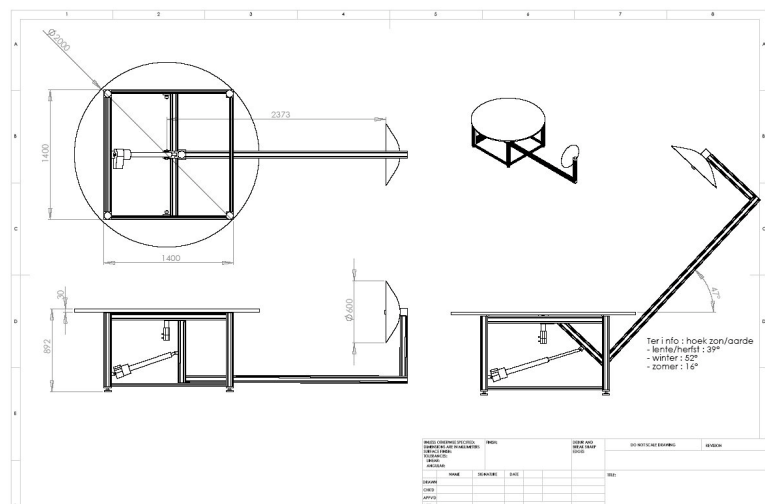
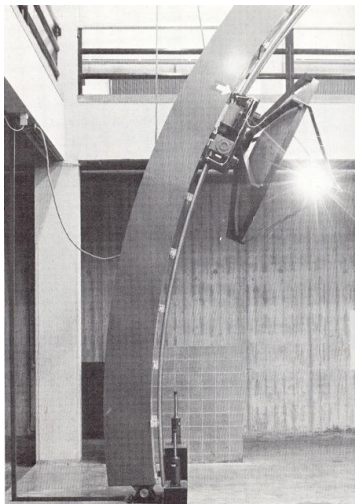
Elegant warenhuis met groot glazen dak, overkoepelde atrium en smalle galerijen als omloop rond vide, 1921, verzameling André Verbeke

Grand Bazar interieur, 1967 modern warenhuis zonder daglicht, met ingebouwde TL-verlichting,

Verbouwing van een rijwoning met achterbouw naar een woning met vrijstaand atelier achteraan het perceel (ontwerp arch. Jan de Vylder)

Bezonningssimulator 'Belichte stad', Vakgroep Wiskundige natuurkunde en sterrenkunde Ugent

Ontwerp bezonningssimulator tentoonstelling

5.3 Licht als symbool

Traditioneel stond het Duister voor donkere, gevaarlijke krachten, voor de duivel, gevaar, angst voor het onzichtbare, heimelijkheid, maar ook intimiteit. Vanaf de oudheid werd Licht geassocieerd met het goede, het goddelijke, optimisme en waarheid. In de 18de en de 19e eeuw vertegenwoordigde Licht in toenemende mate ook vooruitgang, rationaliteit en moderniteit. Ook meer democratische regeringsvormen en de emancipatie van de massa werden vereenzelvigd met licht.

Ons cultureel erfgoed illustreert de symbolische betekenis van Licht en Duister voor de mens en samenleving. Deze betekenis is merkbaar in onze taal, schilderkunst, objecten, religieuze en politieke 'propaganda', film en foto's.

De positieve betekenis van Licht uit zich ook in het grote belang ervan voor feesten. Voor de Blijde Intredes van vorsten of hun vertegenwoordigers werden in vroegere tijden brandende oliemanden of vuurpotten op belangrijke gebouwen geplaatst. Deze betekenis van Licht leeft tot vandaag verder in de kerstverlichting, lichtstoeten, lichtfestivals ... en in vuurwerk. Vuurwerk is een lichtspektakel, dat door de eeuwen zijn betekenis en zijn bekoring heeft behouden.

Glasraam, 'Jezus in de hof van olijven' 16de-eeuw
© STAM

Fragment schilderij 'De verdeelers aan het werk',
omstreeks 1900, Jules De Bleye © AMSAB-ISG

uit de collectie glasramen

Het STAM bezit glasramen van absolute topkwaliteit die dateren uit de 16de eeuw. De glasramen tonen behalve religieuze symboliek ook meer profane betekenissen van Licht.

De tentoonstelling eindigt in de barokke abdijkerk van het STAM, een uitgelezen decor om de symbolische betekenis van licht en duisternis te illustreren. © Phile Deprez

